

ԿՐԾՆԵՊԱՏՄԱՆԿԱՆ

ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՅ ԳԻՇԵՐԸ ԱՆՆԱ ԵՒ ԿԱՅԻՓԱՅ ՔԱՅԱՆԱՅԱՊԵՏԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԱՊՐԱՐԱՆԱՅ ՄԵԶ

Զարչարանաց գիշերուան, մեր Տիրոջ՝
Աննա եւ Կայիափայ Քահանայապետաց ա-
պարանայաց մէջ անցուցած ժամերու մասին,
դժուար է յստակ գաղափար մը ունենալ,
տիրող անհամաձայութիւնէն կամ բուն բա-
ռը գործածելով, այն շփոթութիւնէն որ կը
տիրէ հոն:

(*) Սին պատմական իրաւն ժողովուրդը, Հայոց Ս.
Հրեշտակապետաց եւ Ս. Փրկչոյ վանքերը, Տեփթիկան յիշու-
ածաց հետ սերտ ազդեալ եւ առնչութիւն ունին, վաճաղի՝ ա-
ռաջիւնք թափանցիկ զբոսանութեան կողմէ անցնելու է իր-
ան Աննա Քահանայապետի առնելու որուն յիշատակներն են
Յիշմունք եւ Քրիստոսի Առաջին Ռաւոյն — Եւսէի իրողութիւնը եղած է
Կայիափայ Քահանայապետին առնելու, ուր եւ տեղի ունեցած են
Յիշմունք Քահանայապետին իրողութիւնը, որուն յիշատակներն են Քրի-
ստոսի Նորոգի Ռաւոյն Պետրոս Առաքելոյն ուրացումները եւ
զգուշմունքը — Կեանքաւոր Շառմենի եւ անկախութիւն ժամանակ-
ներէ ի մեր Հայոց սեպուական Ս. Հրեշտակապետաց եւ Ս.
Փրկչոյ վանքերը ո՛ր միայն ուղիւն են, այլ նաեւ ընդհա-
նուր զբոսանութեան կողմէ անցնելու են իրենց Տեփթիկա-
նան Սրբափայտը — Աննա եւ Կայիափայ Քահանայապետաց
կողմէն է որ մեր Տիրը հարցաքննուեցաւ եւ ժամանակ դատա-
պարտուեցաւ եւ նոյն դէպքեր տեղի ունեցաւ Տիրոջ զուշակա-
թիւնը Պետրոսի ուրացումներու մասին:

գրող մը: Պիտի պատասխանէի թէ —
«Ի՞նչ մը աւելի գեղեցիկ գրող մը ըլլալու
ուրիշին համար արժէք չունի: Կարգ մը
անձներու համար աւելի արժէք պիտի ու-
նենայ իմ մեծամիտ գրող մը ըլլալս:

Ի վերջոյ կը կենամ հոն ուր սկսայի՝
Ես կը հաւատամ որ երջանկութեան մային
արմատը այս երկրի վրայ հոգեկան կեանք-
քի մը իրաւորութեան մէջն է, նիւթապաշ-
տութիւնէն աւելի արժող բանի մը գիտակ-
ցութեամբը: Ապրիլ աշխարհի մը մէջ որ
քեզ չընէ բանասէր որովհետեւ դուռն ան-
ձուկն մը մէջ չես քեզի համար գիրք ա-
պահովելու, աշխարհ մը որ քեզ չընէ նե-
րող որովհետեւ դուռն կ'ընդունին քու ծաղ-
րական սխալմունքներդ, որ քեզ կուտայ
հանգարտութիւն առանց կամական ընելու
քեզ, որովհետեւ դուռն կը հաւատարմ քու
անձեզ աւելի արժէքաւոր բանի մը:

SIR HUGH WALPOLE
Թրգմ. Տ. ԴԱԶԱԶԱՆ

Այս անհամաձայնութիւնները կը վե-
րաբերին այն անկեղծ, ուր՝ Փրկչի մառա-
նորդուեցաւ, այն հարցաւեմութեանց՝ որոնց
մեր Տիրը ենթարկուեցաւ:

Ս. Գրոց քննարաններէն շատերը հա-
մաձայն են Ս. Յովհաննէս Աւետարանչին
այն վկայութեան թէ՛ մեր Տիրը՝ նախ Աննա
Քահանայապետին ներկայացաւ, ուր՝ ի գի-
շերի երկու հարցաքննութիւններ կատար-
ուեցան, մին՝ Ս. Յովհաննէս՝ իսկ վերջոյ Ս.
Մատթէոսի եւ Ս. Մարկոսի կողմէն պատ-
մուած. առանց խօսելու առաւօտեան հար-
ցաքննութեան, ինչպէս նաեւ Պետրոս Առաք-
ելի երեք ուրացումներուն շուրջ, որոնց
մասին Ս. Ղուկաս կը պատմէ առանձինն
Այնպէս որ, վերջոյնիւն Աւետարանական
պատմուածքները իրարմէ կը տարբերին եւ
Յիսուսի Աստեան ելլելու, հարցաքննու-
թեանց եւ Պետրոս Առաքելի ուրացում-
ներու մանրամասն նկարագրութեանց մէջ
հակասութիւններ կ'երեւին: Նախ՝ անհա-
մաձայնութեան բուն պատճառը Աւետարա-
նիչներու կողմէն պատմուած մանրամաս-
նութիւններու տարբերութեանց մէջ է:

Առաջին երկու Աւետարանիչները, ա-
ռանց խօսելու Յիսուսի Աննա Քահանայա-
պետին ապարանքին մէջ Աստեանին առջեւ
ելլելու մասին, զատ զատ Կայիափայ Քահա-
նայապետին մասին խօսած են, նախ՝ Տի-
րոյ հարցաքննութեան պարագան պատմած
են, ապա՝ մարդը միասին, յետ-աջնու
մէկը եւ միւսը, եւ հուսկ ուրեմն՝ Պետրոս
Առաքելի երեք ուրացումները: Երրորդ
Աւետարանիչը՝ առանց խօսելու Աննա եւ
Կայիափայ Քահանայապետներուն մասին
ինչպէս նաեւ գիշերուան մէջ կատարուած
հարցաքննութեան շուրջ, Պետրոս Առաք-
ելին երեք ուրացումներուն մասին միայն
կը պատմէ: Իսկ չորրորդ Աւետարանիչը,
իր պատմածքին մէջ ընդհակառակը ու-
րացումը եւ հարցաքննութիւնը իրարու կը
խառնէ, ինչպէս նաեւ Մեծ Քահանայապե-
տին եւ միւս Քահանայապետին կողմէ կա-
տարուած անցքերը կը շփոթէ:

Այնպէս որ, մեկնիչներն ու պատմիչ-
ները մեծ դժուարութիւններ կ'ունենան,
չարչարանաց գիշերուան պատմութիւնը
տալու համար:

Այսուամենայնիւ, կարգ մը կէտերու
մէջ, կարելի է համաձայնութիւններ գոյա-

ցընել, իսկ կարգ մը խնդիրներու պարագային դժուարութիւններ առաջ կուգան. մենք այս խնդիրը հետեւեալ կերպով նկատի պիտի ունենանք և պիտի ուսումնասիրենք:

1. — Անճա եւ Կայիափայ Քահանայապետաց իւրաքանչիւրին բնակավայրին դիրքը ու տեղը:

2. — Ո՞ր Անճան կամ ո՞ր Կայիափան եւ որ մեր Տիրոջ առաջին հարցախնդրեան նախազանգ. ա՞նճ, որու մասին Ս. Յովնան և նա կը խօսի:

3. — Պետքս Առաքելային ուրացուցնելու ո՞ր սեղի ունեցան:

4. — Յեւք ուրացուցնելու իւրաքանչիւրին մանրամասն նկարագրութիւնը:

1. — Երուսաղէմի աւանդութիւնը Սիոն լեռան վրայ ցոյց կուտայ, ոչ շատ հեռու Սիոնի Վերնատունէն, Կայիափայի ապարանքին տեղը, իսկ Կրկեսային կողմի զառկվայրին վրայ ցոյց կը տրուի Աննայի ապարանքին տեղը:

Առաջինը՝ ինչպէս նաև Սիոնի Վերնատունը այժմ Երուսաղէմի պարիսպներէն դուրս կը գտնուին: Անդի պարիսպը, կ'ըսէ Հ. Օլիվիէն, Կայիափայի ապարանքը իր աներով ապարանքէն մօտ 150 մէրը հեռաւորութեամբ մը կը բաժնէ: Կրնանք ըսել ուրեմն թէ, և Աննայի ապարանքը Կայիափայի ապարանքին մօտէն էր: Ինչպէս կ'ըսէ Պուկո, կամ նոյն իսկ Աննան և Կայիափան «միեւնոյն ապարանքին մէջ բնակեցող հանգերն, երկու տարբեր թեւեր ունեցող հասարակաց բակ մը ունէին, զաւթի մը որու մասին անմիջապէս կը խօսուի» (Փուարա):

2. — Հարցաքննութեան պարագան որու մասին Ս. Յովհաննէս կը խօսի (ԺԼ. 19), Աննայի¹ թէ ոչ Կայիափայի կողմէն կատարուեցաւ: Եթէ երբեք ուղարկութեամբ նկատի առնենք Ս. Յովհաննէսի կողմէն տրուած պատմութիւն նկարագրութիւնը, կը թուի թէ՛ հարցաքննութիւնը Աննայի ապարանքին մէջ կատարուած պէտք է ըլլայ, քանի որ, երբ հարցաքննութիւնը վերջ կը գտնէ, Աւետարանիչը կ'ըսէ թէ՛ Աննան Յիսուսը Կայիափային զրկեց «Եւ առաքեաց զնա Աննա կապեալ առ Կայիափայ քահանայապետ:» (Յովհ. ԺԺ. 24):

Սակայն և այնպէս, շատ մը մեկնիչներ և մեկնաբաններ Ս. Յովհաննէսի այս

պատմութիւնը համաձայն չեն թուիր ըլլալ, առարկելով թէ՛ ներդաշնակութեան մէջ չէ միւս. երեք Աւետարաններու պատմութիւնը հետ: Հ. Լիւիս և ուրիշներ իրենց կատարած մեկնութեանց մէջ, Աննայի ապարանքին մէջ կատարուածը, պարզ դարձ մը կը նկատեն, իսկ անկէ վերջը, ինչ որ պատմուած է Աւետարանիչներէն Ս. Յովհաննէսէն, տեղի ունեցած են Կայիափայի ապարանքին մէջ:

Ասոնց կարգին Հ. Տիտոն ևս կը գրէ. «Կալանաւորը ծերուկին ցուցուցին: Մատնիչ Յուդան հոն էր որ դրամը ստացաւ: Աննայի ապարանքին մէջ դադար մը միայն կատարեցին: Կայիափայի առջեւ էր որ Յիսուսը Աստան հանեցին և հոն էր որ նախնական հարցաքննութիւնը տեղի ունեցաւ»:

Հ. Բեզոնը Աննայի ապարանքին համար այսպէս կ'ըսէ՝ «Իր ապարանքը զինուորներուն համար տեսակ մը կեդրոն էր, և Կայիափայի ապարանքէն աւելի մօտ էր»:

Որքան ալ Աննայի հեղինակութիւնը բարձր եղած ըլլար, ինքը չէր ուզեր որ այդ դատը իր առջեւ տեղի ունենար, այս պատիւը իր փեսին տալ կ'ուզէր, «որ քահանայապետն էր տարւոյն այնորիկ» (Յովհ. ԺԸ. 14):

Նոյնը կ'ըսէ Հ. Օլիվիէն «Արքանեակները Յիսուսը Աննայի առջև առաջնորդեցին, ոչ թէ բուն հարցաքննութեան մը և կամ կանխաւոր նախաքննութեան և կամ հրահանգի մը համար, ինչ որ կարելի չէ ենթադրել, այլ իրենց պետին հաճոյքին գոհացում տալու համար միայն: Արդարեւ, Յուդայականութեան ճշմարիտ պետը, իւրական սպարիչն էր Գեթսեմանիի ձորին մէջ ձերբակալուած Յիսուսին, հետեւաբար, իւրաւունք ունէր, հաճոյքով իր գառագեղին մէջ տեսնելու զՅիսուս: որ իր վայրագ աւտելութեան առարկան եղած էր: Վասնզի՝ Յիսուս, Կրէից կրօնքին գէմ կը մաքառէր իր նօր և լուսաւոր սկզբնութիւնը»:

Յովհաննէսի նոյն գլխուն 14-23 համարները, 24-րդ համարը, ուր՝ կ'ըսուի թէ Աննան Յիսուսը Կայիափային զրկեց, պէտք է որ զրուի 13-րդ համարէն վերջը: Այսպիսի կարգաւորութիւն մը ընդունելով, մինչեւ 14 համարը, հարցաքննութիւնը և ուրաջումը տեղի ունեցած կ'ըլլան Կայիափայի ապարանքին մէջ:

Այսուհանդերձ, ըստ Պր. Բամուսի երկու կարգաւորութիւններն ալ կրնան ընդունելի նկատուիլ, այս հատուածին մէջ Ս. Յովհաննէս նուազ յստակ ըլլալ կը թուի քան իր բնական ընթացքին: Քանի որ, ՉձԻ համարին տեղափոխութիւնը պատմուածքին իմաստը կը պայծառացնէ և թէ ենթադրեալ հակասութիւնը բացարձակապէս անհաւանական կը թուի ըլլալ: Ասոր դիտարկ պատճառը զորոս ամէնքն ալ առ հասարակ իրենց թէզին է պաշտպանութիւն առաջ կը բերեն, Ս. Յովհաննէսի կողմէն յիշուած քահանայապետ բառէն առաջ կուգայ:

Այս քահանայապետ բառը, ըստ իրենց ձեռնարկի համար չէր կրնար գործածուիլ, այլ Կայիափայի համար միայն որ քահանայապետն էր:

Այս կարծիքին հակառակ, ուրիշ մեկ նախաներ դիտած են որ, այն որ Բահանայապետ կոչուած էր և որ առաջին հարցաքննութեան նախագահաց, Կայիափայէն զատ կրնայ Աննան ալ եղած ըլլալ: Վասն զի՝ Ղուկ. Գ. 2-ի մէջ քահանայապետս կոչուած է Կայիափայի առաջ ի բնական նայապետութեան Աննայի և Կայիափայի: և ապա Գործք Առաքելոցին մէջ (Գ. 6): Ուրեմն մէջ բերուած փաստը, բաւական ամուր չէ փոխելու համար այն կարծիքը, ինչպէս որ ոմանք ըրած են Յովհաննէսի պատմուածքի մասին: Ըստ իրենց, Աննայի ապարանքին մէջ եղած դադարը, պարզ դադար մը չէր, պէտք էր որ հոն տեղի ունեցած ըլլար առաջին հարցաքննութիւնը:

Յուսանէ մեկնաբանը հետեւեալ փաստը առաջ կը բերէ ի պաշտպանութիւն այս թէզին. «Աննան Քննիչ Ատեսանի մը նախագահն էր որ նորաբոյս վարդապետութեան մը ներքին ծաղերը կը քննէր և հրէից Անէտրոններն կուղղարկէր ամէն անոնք որոնք մուր կարծիքներ կը յայտնէին»:

Այսպէս, Թոմարի, Տրիուի, Յուսանէի և Վալտի կատարած ստուգութիւնները, ինչպէս նաև Օգոստինոսի կատարած քննութեանց արդիւնքը ցոյց կուտային թէ Յիսուսի առաջին հարցաքննութիւնը Աննայի ապարանքին մէջն էր որ տեղի ունեցած էր: Թէև ճշմարիտ է որ, անոնք բոլորը Աննայի՝ ապարանքէն զատ, ուրիշ ապարանք մը ցոյց չեն տուած, քանի որ ուրիշ փաստանշում մը անհաւատարմութիւն պիտի

նշանակէր Ս. Յովհաննէսի բնագրին, որուն մէջ հարցաքննութեան պատմուածքը, Պետրոս Առաքեալի առաջին ուրացումէն առաջ դրուած է:

3. — Պետրոս Առաքեալին ուրացումը Գեորգի Եղիշի ձեռագրէն: Ոմանք կը պնդեն այն տեսակէտին վրայ թէ՝ Աննայի ապարանքին մէջ եղածը պարզ դադար մըն էր և կը կարծեն հետեւաբար թէ՝ Պետրոս Առաքեալ որ հեռուէն մեր Տիրոջ կը հետեւէր, ո՛չ թէ Աննայի ապարանքը, այլ Կայիափայի ապարանքը մտաւ: Պր. Յովհաննէս թէ և ուրիշներ կը պնդեն թէ՝ առաջին հարցաքննութիւնը Աննայի ապարանքին մէջ տեղի ունեցաւ և սակայն Պետրոս և միւս Առաքեալը Կայիափայի ապարանքը մտան:

Ս. Յովհաննէս այս մասին հետեւեալը կ'ըսէ «Ս. Պետրոս կայր առ դրանն արտաքույ. ել միւս աշակերտն որ էր ծանօթ քահանայապետին, եւ ասաց ցղնապառն եւ եմով ի ներքեց զՊետրոս» (ԺԼ. 16): Պատմութիւնը շարունակելով Պետրոսի համար կ'ըսուի «Կային անդ ծառայքն եւ սպասաւորք խորոյի արկեալ, քանզի ցուրտ էր, եւ ջննուին, կայր ընդ նոսա եւ Պետրոս եւ ջննուոր» (ԺԼ. 18 և շ.):

Ս. Պետրոս Առաքեալի ուրացումներու մասին հետեւեալ չորս կարծիքները կան.

Առաջին կարծիքին համաձայն, ինչ որ աւելի հաւանական կը թուի ըլլալ, Ս. Պետրոս Առաքեալի երկցաուրացումները Կայիափայի ապարանքին մէջ տեղի ունեցած են: Երկրորդ կարծիքին համաձայն, ուրացումները Աննայի ապարանքին մէջ տեղի ունեցած են:

Երրորդ կարծիքին համաձայն, նախ Աննայի և ապա Կայիափայի ապարանք մէջ տեղի ունեցած են:

Իսկ չորրորդ կարծիքը, Աննայի և Կայիափայի ապարանքները իրարմէ հասարակաց բաժնով մը զատուած ըլլալով՝ երեք ուրացումներն ալ հոն տեղի ունեցած են:

Ուստի, մենք, Պետրոսի ուրացումներուն մասին վերոյիշեալ չորս կարծիքները աւետարանական բնագիրներու վրայ հիմնելով՝ պիտի քննենք, վերջնական եզրակացութեան մը յանգեալու համար:

ՊԱՐԳԵԻ ՎՐԴ. ՎՐԹԱՆԵՍԵԱՆ